

REALITĂȚILE ECONOMICE ALE REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL CONJUNCTURII ECONOMICE MONDIALE

Angela DOLGOPOL

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt examinate aspectele modificării nivelului de viață al cetățenilor Republicii Moldova, precum și impactul conjuncturii economice. Este efectuată analiza comparativă a veniturilor populației urbane și rurale în anii 2012-2015, fiind determinați factorii care au influențat nivelul acestor venituri.

Cuvinte-cheie: *veniturile populației, nivelul vieții, situație economică, populație urbană, factori de influență a prețurilor.*

MOLDOVA'S ECONOMIC REALITIES IN THE GLOBAL ECONOMIC ENVIRONMENT

In article examines aspects of modifying the level of life citizens of Moldova, under the impact of global economic situation. They are comparatively analyzed incomes urban residents versus rural residents in years 2012-2015 end some factors that contributed to such trends.

Keywords: *population incomes, the level of life, economic situation, urban residents, factors of influences of prices.*

Deficitul catastrofal al locurilor de muncă în lume ce a intervenit în timpul crizei economico-financiare nu scade din intensitate. Acest decalaj survenit între cererea și oferta forței de muncă va spori atât timp, până când economia mondială nu-și va amplifica ritmurile creșterii economice, având ca obiectiv crearea numărului necesar de locuri de muncă – afirmă Directorul general al Organizației Internaționale a Muncii Guy Ryder. În raportul său la întvederea din primăvara anului curent a FMI și a Băncii Mondiale Ryder a indicat că dacă ritmurile de creștere a ratei ocupării ar fi continuat să sporească cu tempouri de până la începutul crizei, atunci în anul 2013 încă 62 mil. de femei și bărbați ar fi fost asigurați cu locuri de muncă. În realitate, oferta locurilor de muncă disponibile în lume a atins în anul 2013 cifra de 202 mil. Dacă ritmurile creșterii economice nu se vor intensifica, atunci în anul 2018 deficitul locurilor de muncă în lume va constitui 75 mil.

„Economia mondială încă nu s-a situat pe calea unei creșteri proporționale și durabile” – a declarat Guy Ryder. „Cererea globală redusă frânează și mai mult crearea locurilor de muncă, creșterea salariilor și redresarea economiei și, în consecință, are loc reducerea tempourilor de eradicare a sărăciei în țările în curs de dezvoltare”, – a menționat el.

În anul 2013 numărul angajaților considerați ca foarte săraci s-a redus cu numai 2,7%. Acesta este unul dintre indicatorii minimi pentru deceniul precedent. Ryder a mai remarcat că a sporit și decalajul veniturilor, iar ponderea salariilor în Produsul Intern Brut total s-a redus în multe țări, inclusiv în economiile naționale cele mai avantajoase, în care într-un termen de peste 20 de ani creșterea salariilor reale era depășită de creșterea productivității muncii.

În perioada de până la criză o asemenea tendință se acoperea din contul acordării nelimitate a împrumuturilor menajelor și temporar ce compensa de către inovațiile de pe piața financiară. Din păcate, măsurile menționate s-au dovedit a fi instabile (ineficiente). Astfel, de exemplu, averea medie a gospodăriilor românești a scăzut în anul 2012 cu 30-36%, aceasta fiind cea mai mare prăbușire a bogăției familiilor din toată lumea, potrivit studiului Credit Suisse – Global Wealth Report 2012. Aceasta s-a întâmplat, pe de o parte, din cauza deprecierei leului românesc, iar, pe de altă parte, din cauza prăbușirii prețurilor la imobiliare. România este urmată, la mare distanță, de Ungaria – cu o scădere de 26% a averii medii ce revine fiecărui menaj, apoi de Spania – unde averea medie pe familie s-a diminuat cu 18%. La nivel global, printre primii 14 pierzători la capitolul bogăția gospodăriilor se numără 12 state europene (cele mai multe din zona euro) și doar 2 țări de pe alte continente: India și Africa de Sud. În anul 2015 în lume existau 830 mil. de persoane angajate slab remunerate, care trăiesc la un nivel mai redus de 2 dolari americani pe zi. Peste 200 mil. de persoane sunt șomere. În țările Europei și ale Asiei Centrale rata ocupării constituie în medie 51%; în regiune este un număr considerabil de migrați. În țările Europei și Asiei este considerabil sectorul neformal al economiei. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova comunică că în trimestrul III al anului 2015

veniturile disponibile ale populației au constituit lunar pe cap de locuitor 2006,2 lei, ceea ce depășește cu 12,2% nivelul anului precedent (2014), însă nivelul real (ținându-se cont de IPC (indicele prețurilor de consum)) al veniturilor a rămas la nivelul anului precedent. Republica Moldova a înregistrat o scădere considerabilă a nivelului de sărăcie în anii 2000, îndeosebi în prima jumătate a anilor menționați. În perioada anilor 2000 – 2004 nivelul sărăciei (2,50 \$/zi) a scăzut rapid, iar începând cu anul 2006 nivelul sărăciei a scăzut de la 23% până la 18% în anul 2011. În pofida faptului că nivelul sărăciei s-a redus și în localitățile rurale, și în cele urbane, totuși la țară acest nivel este mai înalt. Viața oamenilor din localitățile rurale depinde de riscurile climaterice, cum ar fi, de exemplu, seceta, care a dăunat producția agricolă.

Tabelul 1

Veniturile disponibile ale menajelor în trimestrul III al anilor 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
În total venituri disponibile, în medie lunar per capita, lei	1506,2	1755,7	1787,4	2006,2
Inclusiv în % de la:				
Lucrări salariale	41,5	41,8	40,7	39,2
Activitatea individuală de muncă agricolă	9,1	8,8	9,0	8,4
Activitatea individuală de muncă neagricolă	8,4	7,2	6,6	7,5
Venituri de la proprietate	0,0	0,2	0,1	0,2
Achitări sociale	20,6	20,3	21,4	21,2
Pensii	17,0	18,1	18,4	18,3
Indemnizații pentru copii	0,9	0,7	1,1	0,9
Ajutor social	0,8	0,4	0,3	0,3
Alte venituri	20,3	21,7	22,3	23,6
Din ele remitente	15,7	17,5	18,0	19,5
Venituri monetare disponibile în medie per capita, lei	1342,0	1584,5	1605,8	1811,1
Inclusiv în % de la lucrările salariale	46,4	46,3	45,2	43,4
Venituri disponibile în formă naturală, în medie lunar per capita, lei	164,2	171,2	181,6	195,1
Inclusiv în % valoarea consumului produselor alimentare de producție proprie	80,7	80,5	77,4	78,1

Sursa: [1]

Datele din tabel atestă că cea mai importantă sursă a veniturilor disponibile populației sunt plățile salariale, care constituie 39,2% din volumul total al venitului disponibil. Achitățile sociale se situează pe poziția II după importanță, constituind 21,2% din veniturile disponibile populației. Ponderea plăților sociale s-a redus cu 0,2% comparativ cu anul precedent (2014). Activitatea individuală de muncă constituie 15,9% din veniturile medii lunare, inclusiv cele agricole – 8,4%, în celelalte – 7,5% din veniturile menajelor. Transferurile bănești de peste hotare de asemenea sunt o sursă de finanțare a bugetului familial. În medie ele constituie 19,5%, ceea ce depășește cu 1,5% perioada analogică a anului trecut. Veniturile populației urbane sunt în medie cu 599,3 lei mai înalte sau de 1,3 ori mai mari decât ale populației din localitățile rurale. Pentru populația urbană sursa preponderentă de venit este remunerarea muncii, care constituie 51,2%, precum și achitățile sociale – 21,2%.

Tabelul 2

Veniturile disponibile ale menajelor urbane în trimestrul III al anilor 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
În total venituri disponibile, lunar per capita, lei	1751,7	049,1	2051,9	2345,9
Inclusiv în % de la:				
Lucrări salariale	53,1	54,7	50,7	51,2
Activitatea individuală de muncă agricolă	1,6	1,5	2,0	0,9
Activitatea individuală de muncă neagricolă	9,7	6,0	6,2	7,9
Venituri de la proprietate	0,0	0,4	0,1	0,3
Achitări sociale	19,3	20,1	22,4	21,1
Pensii	15,6	18,3	18,3	18,2
Indemnizații pentru copii	1,1	0,7	1,6	1,1
Ajutor social	0,2	0,0	0,2	0,7
Alte venituri	16,4	17,3	18,6	18,6
Din ele transferuri din străinătate	10,1	11,9	12,7	13,4
Venituri monetare disponibile în medie per capita, lei	1682,3	1974,5	1960,0	2259,5
Inclusiv în % de la lucrările salariale	55,3	56,7	53,1	53,2
Venituri disponibile în formă naturală, în medie lunar per capita, lei	233,7	245,5	251,1	278,1
Inclusiv în % valoarea consumului produselor alimentare de fabricație proprie	88,5	88,2	88,5	88,8

Sursa: [1].

Pentru populația rurală remunerarea muncii de asemenea este sursa preponderentă a venitului (26,9), însă ponderea ei este de aproape 2 ori mai redusă decât pentru populația urbană. Veniturile de la activitatea individuală în agricultură constituie 16% din venitul total al populației rurale. Populația rurală depinde într-o măsură mai mare decât cea urbană de remitențe. Ponderea acestora în veniturile populației rurale este de 25,8%, comparativ cu 13,4% pentru populația urbană.

Populația rurală este dependentă într-o măsură mai mare decât cea urbană de transferurile bănești de peste hotare. Ponderea acestora în totalul veniturilor populației rurale constituie 25,8%, comparativ cu 13,4% în totalul veniturilor populației urbane. Veniturile în formă monetară predomină în localitățile urbane, constituind 96,1%, pe când ponderea lor în veniturile populației rurale constituie doar 83%. Cheltuielile de consum medii lunare ale populației în trimestrul III al anului 2015 au constituit pe cap de locuitor 2137,7 lei. Comparativ cu perioada respectivă a anului precedent, acestea au sporit cu 16,7%. În valoare reală (ținând cont de indicii prețurilor de consum), cheltuielile de consum ale populației s-au redus cu 5% în comparație cu trimestrul III al anului 2014. Datele din tabelul următor confirmă acest fapt.

O pondere însemnată a cheltuielilor de consum revine produselor alimentare – 41,4% (43,6% în trimestrul III al anului 2014). Pentru întreținerea locuințelor se alocă 18,8% din totalul cheltuielilor (cu 1,1% mai puțin comparativ cu trimestrul III al anului 2014), iar pentru haine și încălțăminte – 12% (cu 1,4% mai mult comparativ cu perioada respectivă a anului trecut). De asemenea, se efectuează cheltuieli pentru menținerea sănătății (6,2% comparativ cu 5,3% în trimestrul III al anului 2014), transport (4,0% comparativ cu 4,1%), comunicații (4,1% comparativ cu 4,2%), îmbunătățirea condițiilor de trai în locuințe (4,1% comparativ cu 3,8%).

Populația urbană dispune de venituri mai însemnate decât populația rurală. Respectiv, și cheltuielile de consum au fost mai însemnate – cu 776,3 lei mai mari, sau de 1,4 ori mai înalte decât ale populației rurale. În localitățile urbane populația direcționează 38,2% din cheltuieli pentru alimentație (42,8% în trimestrul III al anului 2014), iar în localitățile rurale 45% (respectiv, 44,4% în perioada precedentă). În localitățile rurale, comparativ cu cele urbane, populația cheltuie mai mult pentru întreținerea domiciliului (19,3% contra 18,2%), sănătate (6,6% contra 5,7%), transport (4,9% contra 3,1%), servicii de comunicare (4,2 contra 3,9%), odihnă (2% contra 1%).

Tabelul 3

Structura cheltuielilor de consum a menajelor în trimestrul III al anilor 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
Cheltuielile de consum în medie pe cap de locuitor, lei	1676,1	188,0	1832,0	2137,7
Inclusiv în % pentru:				
Produse alimentare	42,0	40,9	43,6	41,4
Băuturi alcoolice, țigări	1,7	1,3	1,2	1,4
Haine, încălțăminte	10,3	10,2	10,7	12,1
Întreținerea locuinței	19,0	20,2	19,9	18,8
Ameliorarea condițiilor de trai în locuințe	4,1	3,8	3,8	4,1
Sănătate	6,5	5,8	5,3	6,2
Transport	4,2	5,1	4,1	4,0
Comunicații	4,3	4,0	4,2	4,1
Odihnă	1,9	1,9	1,2	1,5
Educație și învățământ	1,0	0,8	0,7	0,7
Hoteluri, restaurante, cantine etc.	1,3	1,7	1,5	1,4
Cheltuieli de consum în formă monetară, lunar, per capita	1512,0	1717,5	1650,8	1942,9
Altele	3,6	4,0	3,8	4,3

Sursa: [1].

Din cele expuse reiese că dispunem de o economie bazată în special pe consum. Inițial, politica de încurajare a consumului primar, accesul rapid și facil la creditele de consum și cele ipotecare au condus la intensificarea activității în așa sectoare precum cel imobiliar de construcții și al materialelor de construcții. S-a înregistrat o creștere economică bazată pe consum, finanțată pe datorie. Însă, atunci când economia a dat semne de modificare, crescând rata dobânzii, comportamentul consumatorilor s-a schimbat. Ei au înțeles că veniturile lor nu mai pot susține același tip de consum. A apărut criza de lichidități. Una dintre cauze este faptul că în anul 2015 transferurile de peste hotare s-au micșorat cu 33%. Aceasta a afectat situația locuitorilor urbani și, în special, a celor rurali, care într-o măsură mai mare depinde de remitențe.

De asemenea, se atestă că banii trimiși de cei care lucrează în străinătate familiilor lor au ca destinație cheltuieli curente ce țin de întreținerea locuinței, asigurarea cu alimente, haine etc. Acest fapt nu contribuie la dezvoltarea și creșterea economică durabilă.

Este cert că nivelul veniturilor populației Republicii Moldova nu corespunde nici pe departe standardelor de viață europene și celor internaționale. Acest indicator ne situează pe ultimele poziții în șirul țărilor din Europa și chiar din CSI. Faptul menționat reduce calitatea vieții mai multor grupe de populație, precum și durata vieții acestora. Din cauza veniturilor reduse persoanele afectate recurg mai rar la consultațiile medicilor, nu-și pot permite unele medicamente costisitoare, prețurile la care au sporit în ultima perioadă și mai mult.

Cauza menționată are implicații și asupra accesului populației la servicii, asupra posibilităților de dezvoltare a infrastructurii, în special în localitățile rurale. De exemplu, numai 25% din populația rurală are acces la apa din apeduct. Acest fapt (și nu doar el) ne-a situat în anul 2015 pe poziția 107 după Indicele Dezvoltării Umane, rămânând cu mult în urma unor țări ca România, Rusia, Belarus.

Evident că este oportună elaborarea unor măsuri de politică economică, menite să contribuie la sporirea calității vieții cetățenilor. Considerăm că trebuie bine gândită reforma politicii fiscale, care se elaborează în prezent. Ea urmează să stimuleze inițiativa populației active, tendința unor persoane spre autoocupare, iar a antreprenorilor – spre desfășurarea unor afaceri și crearea locurilor de muncă. De asemenea, suntem de părere că ratele sporite ale dobânzilor oferite de bănci, în special comparativ cu alte țări și zone, contribuie la micșorarea numărului de proiecte investiționale posibile. Însă, este bine cunoscut faptul că investițiile constituie locomotiva creșterii economice. Anume atragerea de investiții autohtone și străine urmează să fie obiectivul primordial al politicii economice a țării noastre în acest deceniu.

Referințe:

1. Доходы и расходы населения в III квартале 2015 года. В: *Экономическое обозрение*, 2015, №47.

Prezentat la 04.04.2016